

Wie zijn de goden in jouw leven? Of: wat zijn de goden in jouw leven?

[1] Stel je voor: het is herfst, het is avond, het regent en stormt en jij fietst in het donker door de stad. Opeens snijdt een witte auto met oranje strepen je de weg af, een agent stapt uit en roept: 'Stop! De koplamp van uw fiets doet het niet. U bent in overtreding. Dat wordt een bekeuring.' Als je wilt, hand omhoog als jij in zo'n situatie ook chagrijnig zou zijn. Goed, stel je voor, zelfde situatie, het is herfst, het is avond, het regent en stormt en jij fietst in het donker door de stad. Opeens snijdt de auto van een Duitse toerist je de weg af, maar op het laatste moment ziet hij jouw felle koplamp, schrikt en stuurt net bij je langs. Als je wilt, hand omhoog als jij in zo'n situatie een dankgebedje prevelt.

Wij hebben een dubbele houding tegenover wetten. We kunnen ze machtig irritant vinden, als ze onze vrijheid belemmeren. We kunnen ook niet ontkennen dat ze ons vaak genoeg beschermen tegen anderen of natuurlijk anderen tegen ons. Die dubbele houding hebben we, denk ik, ook tegenover wetten van God. Aan de ene kant: wie durft er ons de wet voor te schrijven!? Aan de andere kant: er zit ook gewoon wat in, in wat Hij zegt. We willen in de komende vriendendiensten op zoek naar dat laatste: dat de geboden van God, concreet: de Tien Geboden, dat er gewoon wat in zit. Tien geboden voor het goede leven.

[2] In het eerste gebod zegt God: 'Vereer naast mij geen andere goden.' Dan is de vraag: wie, wat zijn de goden in jouw leven? God zegt: vereer mij, dat is de basis van een goed leven. Dus: koester andere goden, en het zal je niet goed gaan. Maar hoe kan ik dat bewijzen? Eén manier is dat we eens kijken naar de alternatieven. Wanneer word je leven beter: als je alleen God vereert, of wanneer je bij voorbeeld Allah vereert? Dat laatste lijkt niet waarschijnlijker na de aanslagen in Parijs van afgelopen vrijdag – al zijn er miljoenen moslims die op vrede uit zijn. Wanneer word je leven beter: als je alleen God vereert, of wanneer je bij voorbeeld allerlei goden vereert? Volgens Paulus helpt dat laatste niet echt. Paulus liep op een mooie herfstdag in het jaar 49 voor het eerst van zijn leven rond op de pleinen van Athene. En net zoals je vandaag, wanneer je voor het eerst in New York komt of in een andere wereldstad, wordt overdonderd door de reclames die overal je aandacht trekken, zo werd Paulus overrompelt door de alomtegenwoordige godenbeelden.

Als ze Paulus vragen om zijn mening, begint hij heel beleefd. 'Prachtig mooi, beste mensen, dat jullie zo superreligieus zijn.' Als je Paulus een beetje kent, dan weet je dat zo'n opmerking een

soort valluik is. Zodra je er op gaat staan trekt Paulus aan het touwtje en ga je onderuit, waarna Paulus je overeind helpt en als je op je benen staat, sta je precies de andere kant op. En inderdaad: zodra je toegeeft dat jij ook zo superreligieus bent, zegt Paulus dat het dús tijd is om de echte God te gaan volgen. 'God [...] roept nu overal de mensen om een nieuw leven te beginnen.' En dat nieuwe leven met deze God is een goed leven, want het is pas echt leven: deze God laat doden opstaan. Dat hadden die duizend-en-één andere goden niet in huis. De God van Paulus wel. Vereer naast Hem geen andere goden.

Nu snap ik heel goed dat die rare goden van de Grieken van toen jou vandaag bar weinig zeggen. Toch denk ik dat er vormen van veelgoden godsdiensten zijn, die stiekem wel aantrekkingskracht op je hebben – en die niet goed voor je zijn. Dé reden dat mensen überhaupt veel goden verzinnen, is dat we het gevoel hebben dat allerlei machten je leven beheersen en dat we ze een beetje kunnen manipuleren door de juiste trucs toe te passen. Als je de wedstrijd wilt winnen, moet je eerst je linkerschoen aandoen en dan pas je rechter. Als je wilt weten of je gelukkig gaat zijn met je partner, kijk je of jullie sterrenbeelden matchen. De God van de Bijbel heeft altijd afstand genomen van dit soort trucs en manipulatie. En terecht: mensen kunnen zomaar verslaafd raken aan dit soort zelfverzonnen rituelen. Dat kan je leven een hel maken. Dan brengt veelgodendom je niet bij het goede leven. Vereer naast God geen andere goden.

Ik wil je graag vragen om dit voor jezelf concreet te maken. Ook wanneer voor jouw gevoel jouw leven aardig afgodenvrij is. Wat staat er in jouw top drie van dingen waar je tijd en energie in stopt? Dat is de eerste vraag. Maar de tweede vraag is belangrijker: waarom gaat je geld en zorg daarnaartoe? Het kan je werk zijn, je gezin, je gezondheid, het kan zelfs de kerk zijn (of misschien zelfs God wel...). Het is niet fout, het zijn legitieme of zelfs goede doelen om te investeren. Maar: als je gezin voor jou belangrijk is, omdat ze daar tenminste naar je luisteren... als werk voor jou belangrijk is, omdat je inkomen je een veilig gevoel geeft... als je gezondheid belangrijk voor je is, omdat je doodsbenuwd bent voor ziek zijn of voor de dood... Dan zijn ze afgoden voor je geworden. Dan vind je dat goede leven niet, maar alleen meer angst en onzekerheid. Dan vind je het niet.

[3] Maar met alle respect: hebben we God wel nodig voor het goede leven? Goed, we kiezen niet voor veel goden in plaats van de ene God, maar wat gebeurt er als we kiezen voor geen god? Word je daar zo ongelukkig van? Goed, zo vreemd als dat veelgodendom uit Paulus' tijd voor jou is, zo is dat geengodendom van ons vandaag vreemd voor Paulus. Er waren wel filosofen die in feite atheïst waren – maar die sjoemelden dan wel een beetje. Je kunt natuurlijk puur materialist zijn en

niet in iets hogers geloven en dan gewoon de materie 'god' noemen. Bij voorbeeld. Hoe dan ook, zo raar als het vandaag is om te zeggen dat je in God gelooft, zo raar was het toen om te zeggen dat je niet in een god gelooft.

Gelukkig kan ik ook zonder de Bijbel wel laten zien dat het afschaffen van God niet automatisch tot een beter leven leidt. Heel vaak hoor je mensen zeggen, dat wanneer je alle godsdiensten afschaft, dat dat een eind maakt aan alle oorlogen. Kijk naar die die moordpartijen in Parijs, afgelopen vrijdag. Maar religie afschaffen is niet het antwoord. Kijk maar: **[4]** de grootste moordpartijen in de twintigste eeuw zijn gepleegd in naam van bewegingen, die niets met God te maken wilden hebben: het communisme van Stalin en anderen en het nationaalsocialisme van Hitler. Het afschaffen van God leidt niet echt automatisch tot een beter leven. In elk geval niet voor de tientallen miljoenen slachtoffers van deze ideologieën. Wie zijn de goden in jouw leven? Als het mensen zijn, als je het zelf bent, het is bepaald geen garantie voor een goed leven.

Goed, nu is het niet zo dat iedereen die, zeg maar, de plaats van God een vacature laat, zich meteen ontwikkelt tot een Hitler of een Stalin. **[5]** Het gaat ook niet per definitie meteen mis, wanneer je kritisch nadenkt over de plek van God. Ergens is dat ook wel logisch. Jij bent op zoek naar een goed leven, hoe kan je dat nou anders beoordelen dan door te zoeken naar wat goed is voor jou? Nu wil ik je graag meegeven dat het geloof volgens de Bijbel altijd heel open is geweest voor dat God, als Hij er is, in ons gewone leven een rol moet spelen. Paulus zei: 'In hem leven wij, bewegen wij, zijn wij.' Ik zeg natuurlijk niet dat je moet ontkennen dat God er is. Ik zeg wel dat je niet zomaar van anderen hoeft aan te nemen wie Hij is.

Serius. Ik weet dat voor veel mensen hier God een grote en tegelijk dagelijkse realiteit is, en dat is iets om dankbaar voor te zijn. Ik weet ook dat er mensen zijn voor wie God soms één groot vraagteken is: een sokkel zonder standbeeld. Wie is Hij eigenlijk? Is Hij er wel? Dan kan het zijn, dat het model van geloven dat iemand anders heeft en het beeld van God dat die ander heeft ontdekt, niet aansluit bij jouw zoektocht. Wat moet jij dan? Wat moeten we dan? Oké. Wist je dat Joden en christenen vroeger 'atheïsten' werden genoemd? Dat was omdat zij geen standbeeld van hun god in hun tempel of huizen hadden. Dat betekende niet dat zij niet wisten wie hun God was. Dat wisten ze wel, en ik kom daar op terug. Maar het betekende ook, dat ze een principieel vertrouwen hadden dat God zich ook nog een keer zelf kon openbaren aan wie Hij wilde wanneer Hij wilde. En daarom: als jij je vragen hebt bij God, wijs ik je niet af maar vertrouw ik je toe aan de God, in het vertrouwen dat als Hij is wie Hij is, Hij sterker is dan al onze vragen.

Tegelijk: je kunt ook niet doen alsof er niets van God te zeggen is. ‘Vereer naast mij geen andere goden.’ Joden en christenen weten wie het is die dat zegt. We zijn aan de hand van het eerste gebod op zoek naar wat goed leven is. En eerlijk is eerlijk: met andere goeden vereren of ook met geen god vereren kom je niet automatisch uit bij een goed leven. Maar waarom brengt het vereren van God je wel bij een goed leven? Dat heeft te maken met wat God van zich heeft laten ontdekken. Vandaag probeer ik dat in twee zinnen te zeggen: God is altijd groter, en: God is altijd kleiner.

[6] God is altijd groter. Groter dan wie of wat je zelf maar aan goden kunt uitvinden. Paulus: ‘De God die de wereld heeft gemaakt en alles wat er leeft, hij die over hemel en aarde heerst, woont niet in door mensenhanden gemaakte tempels. Hij laat zich ook niet bedienen door mensenhanden alsof er nog iets is dat hij nodig heeft, hij die zelf aan iedereen leven en adem en al het andere schenkt.’ Eén van de hoofdredenen waarom mensen vandaag afscheid nemen van de ene God, is dat ze het niet kunnen rijmen dat er één God is, die goed is, en dat Hij toch zoveel ellende toestaat. Natuurlijk is er genoeg ellende, waarvoor mensen direct verantwoordelijk zijn, terreur, oorlogen. Maar daarnaast laat God allerlei onbegrijpelijks gewoon gebeuren. Dat is een probleem, dat jij en ik niet een twee drie oplossen. Het kan zijn dat een deel van het antwoord is, dat God groter kan zijn dan je denkt.

‘Vereer naast mij geen andere goden.’ Stel dat het waar is, dat er één God is, de levende God, groter dan alle andere goden die mensen bij elkaar gefabriceert hebben. Dan kan het niet anders of Hij doorbreekt de grenzen van wat ik kan bedenken. Toch? Als God zich moet houden aan de wetten van logica die ik kan bedenken, wie is dan de baas? Als God zich moet laten voelen in mijn hart op een manier zoals ik het verwacht, waar is zijn vrijheid dan? Natuurlijk kan Hij zich laten ervaren, natuurlijk is het negen van de tien keer heel erg logisch wat Hij doet. Maar dat Hij zich niet altijd houdt aan wat ik van Hem verwacht, bewijst nog niet dat Hij er niet is. Het kan goed zijn dat God soms, zomaar, of ook voor langer een vraagteken voor je is. Anderen proberen Hem voor je in te vullen, maar je merkt dat dat niet werkt. Misschien heb je dan de neiging om ermee op te houden: Hij is er niet, God niet. Maar wat als Hij er toch is, groter en dieper en verder reikend dan jij had durven dromen?

Tien geboden voor het goede leven. Natuurlijk ben je het zelf, die onder woorden moet brengen wat een goed leven is. Maar met dat Hij groter is dan jij en ik, kan het zijn dat zijn idee van wat goed is ook groter en dieper en verder reikend is dan jij kan dromen. Er is maar één manier om daar achter te komen. Dat je alle andere mogelijke goden van je van hun voetstuk haalt en de sokkels met de grond gelijk maakt. En dat je open bent en eerlijk zoekt naar wie Hij dan wel is en waar Hij zich laat vinden. Die Atheners die toen naar Paulus luisterden haakten af toen Paulus over de

opstanding van de doden begon, over het herleven van lijken. Eeuwig zonde, want als dat nooit geziene, onmogelijke, tegen-logische laten opstaan van een lijk tot Gods mogelijkheden en plannen behoort – dan zou Hij het een en ander te zeggen kunnen hebben over het goede leven.

[7] En: God is altijd kleiner. ‘Vereer naast mij geen andere goden.’ Wie is die ‘mij’ die hier aan het woord is? De ene God, de grote God, de levende God – maar wie is Hij. Heet Hij Allah? Heet Hij Boeddha? Heet Hij wereldziel of Grote Geest? Mijn antwoord: Hij heet Jezus Christus. God is altijd kleiner. In zijn rede in Athene presenteert Paulus hem, Jezus Christus, als de tweede Adam, de tweede mens. De hele mensheid is ooit met één mens begonnen. Generatie na generatie is uit hem voortgekomen. En nu heeft God eindelijk een nieuwe mens gegeven, Jezus de Messias, die dood ging – maar Hij leeft. Als dat waar is, dan is in Hem jouw God een mens geworden, en dan is deze mens jouw God. Dichterbij kan Hij niet komen. Kleiner dan dit kan Hij zich niet maken.

Dat God in Hem als baby in Bethlehem werd geboren – ondenkbaar en toch waar.

Dat God in Hem een mens werd zoals jij – ondenkbaar en toch waar.

Dat God in Hem als mens al onze ziekten op zich nam – ondenkbaar en toch waar.

Dat God in Hem als mens al onze zonden op zich nam – ondenkbaar en toch waar.

Dat God in Hem om al deze redenen door ons werd afgewezen – ondenkbaar en toch waar.

Dat God ons onze gang liet gaan – ondenkbaar en toch waar.

God is altijd kleiner. Ondenkbaar en toch waar.

Waar? Het is niet maar waar. Het is liefde. Het is goed, helemaal goed. Het is leven.

Wie zijn de goden in jouw leven? Er is er maar één zoals Hij.

Amen.